

Ljerka Petković

Trećenagrađena priča
Donator nagrade BD
FOND, Luksemburg

ZELENO, VOLIM TE ZELENO

Nije mi morao reći ko je. Čim sam vidjela njegove crne oči kako poigravaju kao podmazane zejinom, odmah sam znala. Čekala sam ovaj trenutak godinama, u sebi se potajno nadala da će doći, a sa strahom ga odbijala, tjerala tu misao kao poganu neman, koja će me progutati, zauvijek. A sad ispred mene stoji i gleda me, neposredno, kao da smo se vidjeli sto puta. Ne progovara ni riječ, samo me gleda, čeka da prva nešto kažem, a ja to doživljavam kao kaznu koju moram, nakon toliko godina platiti. Pomiješana osjećanja zamračuju mi vid. Želim da se radujem, makar u sebi, nečujno, tiho, a nisam kadra da zadržim suzu koja me peče i boli.

Prošlo je dvadeset godina.

Toga dana, kada je Zehra otišla, zatvorila su se sva vrata moga života, ako se ovo udisanje vazduha može i nazvati životom. Sve je nestalo. Prosulo se k'o vreća kukuruza na kojoj je miš progrizao rupu - ne vidi se dok stoji na podu, ali kad se vreća podigne, kukuruz jurne, prosipa se... i ne može se više sakupiti. Tako se i naš život rasuo, zauvijek. Mislila sam da se, poslije Safetove smrti, ne može desiti ništa strašnije i teže. Ostale smo same nas dvije, usmjerene jedna na drugu. Ona - još mala da shvati šta se dešava, ali svojim bistrim pogledom uvijek vezana za moj skut. Ja - samo žena, nemoćna, ali uporna da tom djetetu stvorim bolje uslove, da ga izvedem na pravi put. Pomagala su mi braća, a nije nam trebalo mnogo - živjelo se, korak po korakišlo se naprijed. Imale smo samo jedan cilj - da se Zehra školuje, da ima svoju koru hljeba. Bila je poslušna i zrelija od svojih vršnjaka i ja sam ponosno gledala kako izrasta u lijepu i pametnu djevojku.

Toga proljeća, uočila sam u Zehrinim očima onaj posebni sjaj prve ljubavi. Nije mi morala reći, osjećala sam to. Radost i strepnja su me obuzele u isti mah. Znala sam da se i to mora desiti, ali sam se plašila svega ostalog što uz zaljubljenost obično ide. Pričale smo i ranije o tome, upućivala sam je u sve, i ona me tada pažljivo slušala. Isto tako sam znala da sada više nema razgovora, jer kad ljubav zakuca na vrata

mladog srca, sve riječi i svi savjeti su suvišni. Zato sam ćutala. I čekala. Bdjela nad svakim njenim odlaskom i dolaskom, ispraćala je i dočekivala.

Kada sam je jednog dana, na raskrsnici gdje se odvaja put za Vrbicu, vidjela kako izlazi iz nekih kola i veselo se pozdravlja sa mladićem koji je dovezao, nisam znala kako da se ponašam. Kola su se okrenula, a ona je uzdrhtala kada me vidjela. Zbunila se, spetljala, postidjela. Nekoliko koraka smo išle bez riječi, a onda je počela da mi objašnjava ko je taj mladić. Govorila da je dobar, pošten, ozbiljan, iz ugledne porodice. Kada je rekla prezime, meni je sve bilo jasno.

– Misliš da će te uzeti momak iz takve kuće? Znaš li da oni svojim nevjestama provjeravaju deset koljena unazad, ne uzimaju bilo koga, ne rode se sa svakim? To su te stare, gradske porodice, okružene visokim bedemima koje ne može svako da preskoči. Oni Bihor, moje dijete, preziru i nikad ti njegova majka neće dati ni da se primakneš njihovoj kući. Mi smo za njih niža rasa, utuvi to u tu zaljubljenju glavu! Kuljalo je iz mene kao plamen, a ona je pognute glave slušala, pa mi je na kraju malo slobodnije uzvratila:

– Majko, znaš li ti koji je ovo vijek? Šta to pričaš? Gdje živiš? U tvojoj glavi su još begluci i age, građani i seljaci. Nema toga više. On me voli i briga ga i za Bihor i za tvoje razmišljanje. I zašto bi mi bili lošiji od njih? Ima li bolje majke i žene od tebe? I svi naši rođaci su dobri ljudi! Ja ne vjerujem u te glupe podjele o kojima govoriš!

Osjećala sam da se ne možemo sporazumjeti i samo sam za sebe promrmljala:

– Vidjećeš brzo!

Nastavile smo da živimo samo naizgled isto, a moj strah je rastao. Ćutke sam pratila sve. Brojala sam, zapisivala. Svakih dvadeset osam dana pratila sam njen veš, njeno ponašanje, to žensko obnavljanje koje nam je priroda dala kao dar za nastavak života.

Toga dana sam čekala neki znak, nešto što će olakšati teret na mojoj duši i osloboditi me sumnji, koje su od rane zore, kao uporne gladne ptice kljucale po mojoj glavi. Ali, ničeg nije bilo. I nije moralo da se kaže, ja sam osjećala, ja sam znala da se moj strah pretvara u stvarnost.

Prolazili su dani. Prolazili. Slične prebijenim mačkama, vukle smo

se po kući - ona je išla u školu, odlazila, vraćala se, a ja je više nisam pratila.

Kada su se navršila tri mjeseca i kada je pod njenom majicom počeo da se uočava obli stomačić, znala sam da moram prekinuti sve. Bilo je jutro, majsko kao i sad. Gledala sam u njeno blijedo lice, ispijeno novim stanjem, a sigurno i brigama koje su nas pritisle.

– Zehra, dokle misliš ovako? Zna li on? Hoće li te uzeti?

Vazduh je parala grobna tišina. Ona se nije pomakla. Usta se nisu otvorila.

Ja ni sad ne znam šta se to pokrenulo u meni, kakav divljački nagon je proradio, kakva neljudska, šejtanska ruka me podstakla da krenem put nje. Moje pesnice udarale su po nemoćnom, sklupčanom tijelu. Nisam birala mjesto, nijesam se zaustavljala. Ona se nije ni branila, samo je položila ruke na stomak, da odbrani to malo biće koje se, ni krivo ni dužno, zametnulo u njenoj utrobi. Klela sam, ne znam više ni koga! Sudbinu, što nas je ovakve stvorila, te okrutne ljude koji je ne prihvataju, momka kojeg i ne poznajem, i nebo, i Sunce, i Mjesec, i ova sela, i brda, i Bihor sam klela, što nam ne pomogne, što nas ne spasi, ili, ako već ne može da pomogne, što nas ne proguta ova zelen oko nas... Ali, nju nisam proklela, nijesam mogla, nisu te riječi na moja usta izašle...

Onda sam pootvarala ormare i počela da vadim njenu odjeću:

– Nà, nosi! Idi! Idite, i ti i tvoje kopile!

Padale su teške riječi, a moj bijes je rastao i nije se tu završavao. Kroz otvorena vrata terase sa koje se pružao pogled na cijelu dolinu i na kojoj smo provele najljepše trenutke ispijajući kafe, razgovarajući, planirajući buduće događaje, počela sam da bacam njene stvari, ne birajući šta ću prvo dohvatiti. Letjele su šarene haljine, a s njima i naš život, naše misli, naši planovi, naši snovi... Sve je odlazilo kroz ta široka vrata, kao da ga nikad nije ni bilo.

Kada sam se umorila od svega, kada se to ludilo stišalo, ona se pridigla i krenula, vjerovatno ni sama ne znajući kuda. Zvijer i majka su se borile u meni. Ipak, pošla sam za njom do vrata. Tutnula sam joj u torbu smotuljak koji je ispao iz ormara, skriven između njenih stvari. U njemu je bila sva naša ušteđevina, ono što se čuva "za crne dane". A,

evo, ti crni dani su došli, pritisli, ne može biti gore. Ona nije ni vidjela tu ispresavijanu kovertu sa našim jedinim bogatstvom, jer da jeste, sigurna sam da bi je bacila, onako kako sam ja nju odbacila u tom teškom času.

Nisam mogla da gledam kako zamiče za krivinu ispod naše ograde. Srušila sam se na pod, nemoćna, iscrpljena, prazna. Suze nisu potekle. Tek kasnije je nepresušna rijeka nadoknadila to što je tada izostalo. Ne znam koliko sam ležala, ali dan je već bio na svom kraju kada sam otvorila oči. Kada sam ustala, jedino što sam vidjela bila je pocijepana Zehrina bijela košulja, zakačena za grane naše velike jabuke, koja svake godine zadnja procvjeta, a dâ najsočnije, jesenje plodove. Bilo nam žao da je posiječemo, iako je već odavno bilo vrijeme da oslobodimo balkonsku ogradu od njenih starih, grubih grana. Košulja se, mijesajući se sa rozim beharom na izmaku, povijala na vjetru, rascijepljena na dva dijela kao moje raspuklo srce.

Već ujutru počela su da me proganjaju pitanja, a suze nisu mogle da speru gorčinu koja se uselila u presahlo grlo. Nijesam tako tada mislila, ali sad se pitam: zar je važnije bilo da li će selo zahatariti, nego sudbina mog jedinog djeteta, koje sam sa toliko ljubavi sama podizala? Nadala sam se da je sve samo ružan san iz kojeg ću se svakog trenutka probuditi, ali buđenja nije bilo. Stizale su samo nove vijesti, koje su donosili ljudi o Zehri. Snašlo se moje čedo i bez majke. Polako nastavilo, kao mlada stabljika koja se presadi u novu zemlju, pa tamo boluje, žuti, tinja, ali opet preživi i primi se. Tako je i ona. Sina rodila, naše mu prezime dala, da se zna ko je, gdje pripada. A oni, pogâni, nikad ga vidjeli nisu, iako su istim ulicama hodali i isti vazuh udisali. Školu završila, zaposlila se, život tekao kao rijeka koja nekad teče mirno i nečujno, a nekad, stiješnjena obalama, preskače preko stijena i brzo hita svome uviru...

I evo, sad se vratilo sve, u jednom trenu odmotalo se klupko života. A suza mi već potpuno muti vid, krenula je odmah čim sam ga ugledala – unuka svoga, momčinu, ljepotana naninog, snagu moju izgubljenju... Došao da nastavi tamo gdje smo stali. Vidim mu to u pogledu, u crnom oku dedovom...

**

Je li ovo ta nana, koja je zapečatila naše sudbine? Ona dvoglava aždaha iz mojih dječaćkih snova, koja se uselila u moju podsvijest kao zla kob? Ona koja je majku i mene odvojila od ostalog svijeta? Jesu li

ovo te oštre oči koje su donijele tešku presudu? Zar su ovo ruke od kojih sam dobio prve udarce u životu, još dok sam bio u utrobi svoje majke? Ne djeluje tako. A nije ni mama o njoj ružno govorila. Nikad. To sam čuo od drugih ljudi, više kao šapat, kao nešto skriveno i tajno. Mama je, kada bi se malo opustila, znala da priča o sretnim trenucima iz njihovog života, pa sam znao i jednu drugu nanu, toplu i požrtvovanu, pa ova koju sad gledam, više na nju liči. Osjećam to iako vidim da se muči i da je zbunjena.

I je li ovo taj Bihor koji nijesmo pominjali, a koji je lebdio negdje iznad naših života? Jednom smo, kad sam imao osam godina, prošli kolima. Mama je, vjerovatno, željela da vidim sva ova mjesta, iako sam do tada imao utisak da je to zabranjena riječ i zabranjen kraj. Samo smo se vozili, nijesmo se nigdje zaustavljali, i sve što pamtim jeste krivudavi put koji uranja u gustu šumu i opet izlazi na čistinu obasjanu suncem. Na kraju, u sjećanju je ostala samo zelena boja koja prekriva sve ostalo. Ostala je ta zelena rupa u mojim mislima, ta nemogućnost da doprem do svoje ljudske suštine, ta praznina koja me kočila u vremenu moga sazrijevanja i brojnim pitanjima bez odgovora, činila da se osjećam drugačije, nekako nedovršeno i raspolučeno.

Sjećam se, kada smo učili Lorkinu pjesmu ispunjenu tom istom zelenom bojom, morao sam je kazivati napamet i umjesto: „Zeleno, volim te zeleno...“ u meni je, mimo moje volje, urlalo jedno strašno: „Mrziim te...“ Ali, to vrijeme je, srećom, prošlo. Lagano se u meni sleglo sve, odrastao sam, čini mi se. Već tri godine živim u Njemačkoj u koju sam otišao dobivši, kao jedan od najboljih učenika, stipendiju za nastavak školovanja na Ujedinjenim svjetskim koledžima. Imao sam sreću da dobijem prestižni koledž „Robert Bosch“ u Frajburgu. Sada sam došao na nekoliko dana, da se vidim sa majkom, ali sam prvo svratio ovdje. Nijesam joj ništa rekao, ali kad joj budem pričao, znam da će od sreće plakati. Sada sam tu, ispred moje nane. Gledam je bez riječi, jer ne mogu da progovorim. Siguran sam da zna ko sam ja. Vidim joj to u pogledu, u suzi koja se, evo, kotrlja niz njeno blago lice. Vidim je kroz svoju suzu koja je krenula i u kojoj se ogleda okolina – zelena majska šuma, livade, brda, planine... I čini mi se da negdje iz daljine odjednom čujem Lorkine stihove:

*„...Zelen vjetar, zelene grane! Brod na moru,
Konj u planini...“*